

Найбільш поширеними етапами аналітичної роботи є підготовчий, основний (аналітичний) та завершальний (підсумковий) [8]. Аналіз кожної ділянки обліку потребує певної послідовності. Успішне функціонування економіки підприємства залежить від рівня його забезпеченості економічними та виробничими ресурсами. Основними завдання аналізу є: з'ясування забезпеченості робочих місць, підрозділів підприємства трудовими ресурсами, визначення показників руху трудових ресурсів, вивчення ефективності використання коштів на оплату праці, оцінка використання трудових ресурсів (робочого часу) у процесі виробництва, виявлення резервів більш повного та ефективного використання трудових ресурсів. Основними об'єкти аналізу є: чисельність персоналу, його кваліфікація і освітній рівень, рух робочої сили, витрати робочого часу, кількість виробленої продукції (виконаних робіт, наданих послуг). Основними етапами аналізу є: оцінка забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та руху робочої сили, аналіз використання робочого часу, вивчення продуктивності праці та трудомісткості, оцінка витрат на заробітну плату.

Висновки. Заробітна плата, як економічна категорія і елемент системи господарювання, належить до найскладніших. У ній відображаються відносини виробництва і розподілу, взаємодія різних носіїв економічних інтересів, ступінь розвитку продуктивних сил і виробничих відносин та багато інших аспектів життя суспільства. Винятково важлива роль заробітної плати у функціонуванні економіки полягає в тому, що вона має одночасно й однаково ефективно виконувати принаймні чотири функції: відтворювальну, мотивуючу, регулюючу й соціальну.

Облік витрат на оплату праці – одна з важливих і складних частин роботи, яка потребує точних і оперативних даних, де відображаються зміни чисельності працівників, затрати робочого часу, категорії працівників, зміни виробничих затрат і здійснюється контроль за використанням трудових ресурсів. Щоб здійснити нарахування заробітної плати, необхідні первинні документи, що засвідчують приймання працівника на роботу, кількість відпрацьованих ним годин чи обсяг виготовленої продукції тощо, саме тому з оплатою праці безпосередньо пов'язано документування обліку особового складу. Для узагальнення інформації про розрахунки з персоналом (як облікового, так і не облікового складу підприємства) з оплати праці, використовуються балансовий рахунок 66 "Розрахунки з оплати праці".

Невід'ємною частиною прогресивного функціонування підприємства є аналіз персоналу та розрахунків з ними по оплаті праці, що дає змогу завчасно спрогнозувати негативні явища для підприємства, наприклад: звільнення працівників, зниження їх продуктивності праці.

Література

1. Бухгалтерський облік у споживчій кооперації : навч. посібн. / В.О. Озеран, П.О. Куцик, А.М. Волошин. – Львів : Вид-во Львівської КА, 2008. – 660 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік в бюджетних організаціях / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : Вид-во ЖІТІ, 2004. – С. 448.
3. Косміна Р.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік : навч. посібн. / Р.М. Косміна / за ред. Ю.Д. Чацькіса. – К. : Вид-во "Вища шк.", 2008. – 255 с.

4. Мошенський С.З. Економічний аналіз : підручник [для студ. ВНЗ] / С.З. Мошенський, О.В. Олійник / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – Житомир : ПП "Рута", 2007. – 704 с.

5. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р., № 108/95. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua>.

6. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Н.М. Ткаченко. – Вид. 3-тє, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Алерта", 2008. – 926 с.

7. Чабанюк О.М. Спрощена система оподаткування: загальні положення, облік і звітність : навч.-практ. посібн. / О.М. Чабанюк, Т.В. Мединська. – К. : Вид-во "Алерта", 2013. – 208 с.

Чабанюк О.М., Приходько І.А. Учет и анализ оплаты труда в рыночных условиях

Исследован труд рабочих как необходимой составляющей процесса производства, потребления и распределения созданного продукта. Обосновано необходимость правильного учета и анализа заработной платы. Рассмотрены основные задачи, объекты и этапы анализа. Разработаны практически значимые предложения относительно совершенствования организации анализа труда и заработной платы.

Ключевые слова: оплата труда, заработная плата, учет заработной платы, анализ оплаты труда.

Chabanyuk O.M., Prihodko I.O. An account and analysis of paid labour under market conditions

Study of workers as a necessary component of the process of production, consumption and distribution of the created product. The necessity of proper accounting and analysis of payment of labours. It is considered basic tasks, objects and the stages of analysis. It is worked out practically meaningful suggestions are in relation to perfection organizations of analysis of labour and of payment.

Keywords: payment of labour, salary, accounting of salary, analysis of paid labours.

УДК 336.22

Ст. викл. С.Г. Шевченко, канд. екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

НАПРЯМКИ СУЧАСНОГО ПІДХОДУ ДО ТЕОРІЇ ГРОШЕЙ

Визначено особливості сучасного бачення функцій грошей. Висвітлено функціональний підхід до теорії грошей. Проаналізовано еволюційні етапи теорії грошей та погляди різних економічних шкіл. Виділено основні закономірності еволюції теорії грошей. Визначено пріоритетні напрями досліджень сучасної економічної школи.

Ключові слова: попит на гроші, вартість, національна валюта, теорія грошей, економічна школа.

У сучасних умовах економічні зв'язки, які обслуговують гроші, набувають дедалі складніших видів і форм у межах як національної, так і світової економіки. У процесі історичного розвитку грошей за ними закріпилися загальновизнані функції.

В економічній науці дослідження грошей та грошових систем є традиційним об'єктом наукових пошуків. У більшості економічних теорій монетарна проблематика займає чільне місце, що пов'язано з роллю грошей в сучасних ринкових економіках. Вирішити більшість теоретичних та практичних проблем сучасної економіки можливо лише тією чи іншою мірою, порушуючи монетарну проблематику. Українські вчені Е. Слуцький, М. Туган-Барановський зробили значний внесок у розвиток монетарної теорії і започаткували історичні традиції високої культури наукових пошуків.

Гроші та грошова проблематика пронизують усі сфери соціального життя і є невід'ємними атрибутами існування сучасної цивілізації. Оцінка усіх сфер не лише економічної діяльності, а й самого буття людини в сучасній цивілізації здійснюється через використання грошей. Г. Зіммель вважав, що єдиним мірилом свободи є гроші, які лише своїм дотиком нищать природу речей і природу людини [1, с. 18]. Проекція грошей на всі види людської діяльності та соціальні інститути підносять їх значення до рівня загальності, що є значно ширшим, ніж лише технічне забезпечення товарно-обмінних процесів.

Дослідження природи і суті грошей постійно супроводжувало весь розвиток людства і виходило за межі лише монетарної проблематики. Серед множини підходів, які пропонують представники різних шкіл і напрямів для окреслення суті й економічної природи грошей, відповідно до сучасних підходів економічної науки, з огляду на переміщення акцентів від описової економічної науки до аналітичної економії, виправданим буде функціональний підхід до вивчення грошей, який ми розглядаємо в дослідженні.

Спроможність виконувати властиві грошам функції є основною ознакою грошей. Будь-який матеріальний носій загальноновизнаних функцій можна визначити як гроші. В сучасній літературі поширені способи визначення природи грошей шляхом виділення їх функціональних властивостей: "... гроші – це засіб оплати товарів та послуг, засіб вимірювання вартості, а також засіб збереження вартості" [2, с. 13]. А. Чухно справедливо підкреслює, що функція є специфічним виявом суті економічної категорії (в цьому випадку грошей), суть категорії та її функції є взаємопов'язаною єдністю. Зміна суті обумовлює модифікацію функцій і навпаки. Тому великою помилкою є не помічати, що сучасні гроші характеризують якісно новий етап їх еволюції, вони мають якісно нові риси в своїй природі і в суті, відповідно у функціях, їх основу становить рух позичкового капіталу, якісно нове явище, порівняно з таким специфічним грошовим товаром, як золото. Це позначилося і на розвитку функцій сучасних грошей [3, с. 35]. У сучасній західній економічній думці застосовують позитивістський підхід до визначення функцій грошей і надають пріоритет таким функціям, які мають універсальний характер, а саме: засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження або збереження вартості [2, с. 27].

Специфічний характер кожної функції грошей пов'язаний з тими особливостями, які є на кожному етапі товарно-грошових відносин і характеризують певну грань суті грошей. Під час визначення ієрархії функцій грошей та їх видів постійно точиться дискусія, зумовлена концептуальними розбіжностями. Так, Дж. Кейнс надавав перевагу функції, пов'язаній зі збереженням вартості [4]. Водночас як у простій кількісній теорії пріоритет визнавали за функцією засобу обігу [5, с. 20-21].

Найбільш дієвими чинниками, які визначають процеси еволюції грошей та грошових систем, є:

- а) формування міжнародного та національного ринків;
- б) розвиток кредиту та кредитних відносин;
- в) утворення акціонерних товариств та фіктивного капіталу;
- г) посилення економічної ролі держави та регулювання їх економіки;
- д) зростання процесу інтернаціоналізації у світовій економіці;
- е) науково-технічна революція в банківській сфері.

Гроші та грошові системи продовжують еволюціонувати під дією системи чинників, проте суть грошей лишається незмінною – все, що виконує їх функції, можна віднести до грошей.

Особливо актуальним є процес "дематеріалізації" грошей в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій, коли частка безготівкових розрахунків постійно зростає. Лише електронні носії інформації спроможні обслуговувати на міжнародних грошових та фондових ринках угоди на суму, які сягають трильйонів доларів за один банківський день.

У реальній економіці зростання кількості грошей супроводжується процесами їх заощадження та інвестування, що деформує результати простої кількісної теорії. Прихильники кембріджського напрямку в монетарній теорії на чолі з А. Маршаллом зосередили свою увагу на функціях обігу і нагромадження. Подібний підхід дав змогу проаналізувати механізм нагромадження грошей і побудувати теорію попиту на касові залишки. Такий погляд на гроші, як на потік, насамперед відображає відірваність їх від властивості виступати в ролі запасу. Економічні системи в такому усіченому вигляді мають право на існування як об'єкт аналізу, проте в реальній економіці такі "неповноцінні гроші" неспроможні повноцінно функціонувати.

Сучасна економіка характерна саме тим, що дедалі більша частина доходу використовується через механізм нагромадження. Поза обігом, гроші не втрачають своєї вартості. Суть заощадження полягає у вилученні грошей з обігу. Функція міри вартості є визначальною в марксистській теорії, а всі інші є похідними і тільки доповнюють товарообмін. В українській економічній літературі за грошима поряд із функцією міри вартості визначали інші функції, а саме: засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші. Суть грошей як міри вартості полягає в їх здатності вимірювати вартість усіх товарів і бути посередником під час встановлення ціни. Спроможність сучасних грошей виконувати функцію міри вартості переважно пов'язують із забезпеченням товарного обміну на підставі їх власної вартості [6, с. 62].

У західній економічній літературі функція міри вартості втратила своє поширення – тут для виміру і зіставлення товарів переважно використовують категорію ціни.

Функцію грошей як засобу обігу визнають практично представники всіх напрямів економічної думки. Роль грошей розглядають як посередництво в обміні товарів за протилежно спрямованого руху товарів і платіжних засобів. Дедалі вищий рівень спеціалізації та кооперації в сучасній економіці, що пов'язано з чимраз більшим територіальним та касовим розмежуванням виробників і споживачів, підвищує роль грошей як засобу обігу. В деяких випадках функцію засобу обігу ототожнюють зі звичайним технічним інструментом, який забезпечує обмін товарів. В інших випадках намагаються знайти певні глибинні соціально-економічні процеси, які ця функція опосередковує.

Одноставне визнання функції грошей як засобу обігу пов'язане з тим, що її можуть виконувати золото і паперові гроші, та новітні електронні носії інформації. Функція засобу платежу пов'язана з зустрічним рухом товарів і платіжних засобів, коли здійснення платежу та його отримання відокремлене в часі, тобто продавець є кредитором, а покупець – його боржником.

У сучасній ринковій економіці суспільне виробництво дедалі частіше супроводжується десинхронізацією процесу виробництва товару та його споживання, що супроводжується розвитком різноманітних форм кредитування та оплати. Сучасна економічна діяльність тісно пов'язана з використанням банків, векселів, чеків, частка яких у платіжному обороті постійно збільшується. Розвиток кредитних грошей у здійсненні функцій платежу також пов'язаний з процесами акціонування, концентрації виробництва та розвитку монополій. В окремих випадках функцію засобу платежу розглядають в контексті рахункових одиниць та технічних інструментів товарно-обмінних процесів.

Функція нагромадження або збереження вартості є однією з найважливіших у забезпеченні розвитку сучасних економічних систем. У марксистській концепції функція нагромадження переважно розглядають як абстрактну вартість та процеси тезаврації. В сучасній ринковій економіці основний аспект функції нагромадження пов'язується з інвестуванням. Процес нагромадження здійснюють учасники економічної діяльності або представники опосередкованих кредитних закладів і забезпечують інвестиції, які є основою економічного зростання. Серед різноманітних сучасних інструментів нагромадження лише гроші володіють абсолютною ліквідністю і можуть бути використані в будь-яких напрямках господарської діяльності.

Розвиток інститутів фінансових посередників пов'язаний з використанням різноманітних каналів нагромадження та проходження коштів, що є характерною ознакою ринкової економіки. Світові гроші пов'язані з міжнародним розподілом праці у сфері виробництва товарів та надання послуг. Проте певна частина вчених-економістів заперечує самостійне виділення цієї функції, оскільки вона не втілює у своїй сутності нічого нового, порівняно з національними грошима, деякі з них виходять на міжнародний рівень і безпосередньо виконують роль світових грошей.

Роль світових грошей виконувало золото, але поступово вона переходила від англійського фунта стерлінгів до американського долара. Надалі конкуренцію національним валютам становили міжнародні розрахункові одиниці CDR, ЕКЮ, а в сучасних умовах – Євро. У міжнародній економічній діяльності однією з найбільш актуальних проблем є встановлення ціни однієї національної валюти відносно іншої або їх курсів. Проблема курсоутворення є однією з центральних у функції світових грошей, що впливає на динаміку експортно-імпорتنих операцій.

Спроможність виконувати властиві грошам функції визнається основною ознакою сучасних грошей; будь-який матеріальний носій функцій грошей можна визнати як гроші. Традиційно в українській економічній літературі за гроші визнаються функції: міра вартості, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші. Проте в економічній теорії основну увагу зосереджують на функціях засобу платежу, засобу обігу та засобу нагромадження, що пов'язано з домінуванням позитивістського підходу в наукових дослідженнях.

Характерною особливістю сучасних грошових систем є використання електронних розрахунків, дебетних та кредитних карточок, які дедалі частіше витісняють готівкові гроші з системи масового обслуговування населення. За обставин, коли зростання масштабів використання електронних розрахунків

та грошей набуває всезагального характеру, виникають передумови для створення системи тотального контролю за доходами та витратами всіх членів суспільства. Проблему обмеження особистої свободи щоразу виразніше розглядають через призму особливостей сучасних грошових систем. Гроші та грошові системи стають складовою інформаційних ресурсів, що в умовах постіндустріального суспільства підвищує їх значущість.

Таким чином, суть грошей обумовлює їх постійну еволюцію та історичний розвиток відповідно до потреб суспільства. Тривалий історичний період панували грошові системи, побудовані на використанні золота та інших монетарних металів. Сучасні грошові системи є ринковими за своєю суттю і потребують застосування заходів грошово-кредитної політики для забезпечення їх стабільності.

У сучасних ринкових економіках гроші та грошові системи, крім виконання своїх традиційних функцій, є активним важелем впливу на економіку. Перспективою подальших досліджень можуть бути особливості реалізації функцій грошей в перехідних економічних системах.

Література

1. Зіммель Р. Філософія грошей / Р. Зіммель. – К. : Вид-во "Либідь", 1996. – С. 18.
2. Долан Э.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э.Дж. Долан, К.Д. Кэмпбелл, Р.Дж. Кэмпбелл. – М.-Л. : Изд-во "Питер", 1991. – С. 13-27.
3. Чухно А. Деньги / А. Чухно. – К. : Изд-во "Украина", 1997. – С. 35.
4. Кэйнс Дж.М. Трактат о денежной реформе / Дж.М. Кэйнс. – М. : Изд-во "Ватсон", 1925.
5. Фишер И. Покупательная сила денег. Ее определение и отношение к кредиту, процентам и кризисам / И. Фишер. – М. : Изд-во "Ватсон", 1925. – С. 20-21.
6. Грищенко А. Гроші: виникнення, сутність функцій та агрегати / А. Грищенко // Економіка України : політико-економічний журнал. – 1999. – № 2. – С. 62.
7. Жуков Е.Ф. Деньги, кредит, банки / Е.Ф. Жуков. – М. : Изд-во "Ватсон", 1999. – 236 с.
8. Федоренко В.М. Денежное обращение и кредит капиталистических стран / В.М. Федоренко, А.В. Федоренко. – К. : Вид-во "Лібра", 2001. – 24 с.
9. Фридмен М. Если бы деньги заговорили... : пер. с англ. – М. : Изд-во Акад. нар. хоз-ва при Правительстве РФ, "Дело", 1998. – 158 с.
10. Гальчинський А. Теорія грошей / А. Гальчинський. – К. : Вид-во "Основи", 1998. – С. 64.

Шевченко С.Г. Направления современного подхода к теории денег

Определены особенности современного видения функций денег. Освещен функциональный подход к теории денег. Проанализированы эволюционные этапы теории денег и взгляды разных экономических школ. Выделены основные закономерности эволюции теории денег. Определены приоритетные направления исследования современной экономической школы.

Ключевые слова: спрос на деньги, стоимость, национальная валюта, теория денег, экономическая школа.

Shevchenko S.G. Directions of current approach to money theory

The features of current money functions are certain. Functional approach to money theory is investigated. Evolutional stages of money theory and different economic literature are analyzed. Basic evolutionary conformities of money theory are selected. Priority directions of researches of modern economic school are certain.

Keywords: demand on money, cost, national currency, money theory, economic school.